afgesloten voor op die datum, 7 oktober 1974, nog niet volgens de voorschriften uitgeslagen partijen boter.

4. De redengeving van een normatieve behandeling blijkt niet slechts uit haar bewoordingen, doch uit de gezamenlijke desbetreffende rechtsregelen.

5. Verordening 2517/74 is rechtsgeldig.

In de zaak 92/77,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag van de „High Court of Ireland" in het aldaar aanhangig geding tussen

AN BORD BAINNE COOPERATIVE LIMITED,

en

DE MINISTER VAN LANDBOUW,

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging en rechtsgeldigheid van sommige bepalingen van verordeningen 685/69 en 2517/74 van de Commissie inzake steunverlening wegens particuliere opslag van boter en room,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Eerste Kamer),

samengesteld als volgt: G. Bosco, kamerpresident, A. M. Donner en A. O'Keeffe, rechters,

advocaat-generaal: H. Mayras
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten, het procesverloop en de schriftelijke opmerkingen, gemaakt krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het

Hof van Justitie EEG, kunnen worden samengevat als volgt:

I. — Feiten en schriftelijke behandeling

1. Bij artikel 6, lid 2, van 's Raads verordening 804/68 van 27 juni 1968 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector melk en zuivelprodukten (PB 1968, L 148, blz. 13) is, in het raam van de interventieregeling, een stelsel van steunmaatregelen wegens particuliere opslag van in de Gemeenschap geproduceerde boter en room ingevoerd.

De steun wordt verleend voor partijen die op kosten van de producent zijn opgeslagen, en wel voor boter die in een onmiddellijk aan de opslag voorafgaande periode is geproduceerd. De steun heeft in hoofdzaak ten doel compensatie te bieden voor de seizoenschommelingen der prijzen, alsook de mogelijkheid boter tijdelijk uit de markt te nemen.

Het was volgens de negende overweging van de considerans van 's Raads verordening 985/68 van 15 juli 1968 houdende vaststelling van de algemene voorschriften betreffende de interventiemaatregelen op de markt voor boter en room (PB 1968, L 169, blz. 1) „ter waarborging van de uniformiteit van het systeem in de Gemeenschap, noodzakelijk ... een volgens gemeenschappelijke bepalingen opgesteld opslagcontract alsmede een uniforme methode voor de berekening van het bedrag van de steun op basis van de opslagkosten en van de ontwikkeling van de markt in te voeren". Het interventiebureau is verplicht zodanig contract af te sluiten met iedere belanghebbende ondernemer die aan de gestelde voorwaarden voldoet. Die voorwaarden worden door de betrokken Lid-Staat gedetailleerd geregeld en als „standaardvoorwaarden" bij de verschillende contracten gevoegd. Er zijn evenwel een aantal regels welke er krachtens het gemeenschapsrecht in móeten voorkomen.

Het steunbedrag wordt door de Gemeenschap vastgesteld met inaanmerkingneming van de opslagkosten en de te verwachten ontwikkeling van de prijzen van verse boter en opslagboter. Het omvat een aantal elementen, die zijn omschreven in artikel 24 van verordening 685/69 van de Commissie (PB 1969, L 90, blz. 12), zoals gewijzigd bij verordening 658/74 van de Commissie (PB 1974, L 80, blz. 3).

Volgens artikel 27 van verordening 685/69 worden de hoeveelheden (gepasteuriseerde) room voor de berekening van het steunbedrag in „boterequivalenten" omgerekend door de in de room aanwezige hoeveelheid vet met 1,25 te vermenigvuldigen.

Volgens artikel 26 van de verordening kan steun wegens de particuliere opslag slechts worden toegekend als de duur van de opslag tenminste vier maanden bedraagt en blijkens artikel 28 loopt de opslagperiode, behalve wat het verkoopseizoen 1968/1969 betreft, van 1 april tot 30 september van hetzelfde jaar en de uitslagperiode van 1 november tot 31 maart van het volgende jaar. Tenslotte is er artikel 29, dat in zijn oorspronkelijke versie voor het geval van vermindering van de aankoopprijs van boter verhoging van het steunbedrag mogelijk maakte en, na bij verordening 880/69 (PB 1969, L 114 blz. 11), 1064/69 (PB 1969, L 139, blz. 13) en 603/70 (PB 1970, L 72, blz. 62) van de Commissie te zijn gewijzigd, als volgt is komen te luiden:

„Indien de interventiebureaus de aankoopprijs van boter wijzigen, wordt de in artikel 24 genoemde steun voor hoeveelheden boter en in boterequivalenten uitgedrukte hoeveelheden room waarvoor een opslagcontract werd afgesloten en die vóór de datum van de toepassing van de wijziging van de aankoopprijs ingeslagen werden en op het tijdstip van de wijziging nog opgeslagen zijn

a) met het bedrag van de eventuele verlaging van de aankoopprijs verhoogd;

b) met het bedrag van de eventuele verhoging van de aankoopprijs verlaagd."

Dit voorschrift is vervolgens bij verordening 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974 (PB 1974, L 269, blz. 24) aangevuld met de navolgende bepalingen:

„Indien het bedrag van de verhoging van de aankoopprijs hoger is dan het steunbedrag wordt geen steun toegekend. De bepalingen van de voorgaande alinea's zijn eveneens van toepassing ingeval van een wijziging van het bedrag, uitgedrukt in nationale munt, van de door het betrokken interventiebureau toegepaste aankoopprijs van de boter."

Deze op 4 oktober 1974 gepubliceerde verordening is op 1 oktober 1974 in werking getreden.

Bij verordening 2496/74 van de Raad van 2 oktober 1974 (PB 1974, L 268, blz. 1) zijn de interventieprijzen (overeenkomende met de „aankoopprijzen" van het interventiebureau) voor de landbouwsector, seizoen 1974/1975, gewijzigd ten opzichte van die welke bij 's Raads verordening 663/74 van 28 maart 1974 (PB 1974, L 85, blz. 52) waren vastgesteld. Wat met name boter betreft, werd de interventieprijs voor Ierland van 163,40 op 170,43 rekeneenheden per 100 kg gebracht. De interventieprijs per „long ton" werd daardoor van 1 660,14 tot 1 731,57 rekeneenheden opgetrokken. De verordening is op 7 oktober 1974 in werking getreden.

2. In alle gevallen waarin de munteenheden der nieuwe Lid-Staten in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in een andere munteenheid dan wel in rekeneenheden moesten worden omgerekend, diende de koers te worden aangehouden die in de verordeningen van de Gemeenschap was vastgesteld.

Volgens 's Raads verordening 222/73 van 31 januari 1973 (PB 1973, L 27, blz. 4) zou de voor Ierland geldende koers gelijk zijn aan het representatieve omrekeningspercentage van de Ierse munteenheid (destijds: 1 (Iers) pond = 2,1644 rekeneenheden). Dat percentage is bij 's Raads verordening 2498/74 van 2 oktober 1974 (PB 1974, L 268, blz. 6) op 1,9485 rekeneenheden per pond gebracht.

Evenals voormelde verordening 2496/74 is ook laatstgenoemde verordening per 7 oktober 1974 toepasselijk geworden.

3. De vennootschap An Bord Bainne Cooperative Ltd is een naar Iers recht opgerichte coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, die zich toelegt op de aankoop, verhandeling en verkoop van melk en zuivelprodukten, boter en room daaronder begrepen.

Krachtens — en ter uitvoering van — vijf contracten tot opslag bij particulieren, aangegaan met de minister van Landbouw en Visserij, in Ierland voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid optredend als nationaal interventiebureau, heeft genoemde vennootschap van 10 juni 1974 tot 5 februari 1975 hoeveelheden boter en room opgeslagen.

In het onderhavig geding maakt de vennootschap er geen bezwaar tegen dat de op grond van bedoelde contracten verschuldigde steunbedragen worden verlaagd wegens de verhoging van de aankoopprijs van boter ingevolge 's Raads verordening 2496/74; wel komt zij er, gezien de in casu aangegane contracten, tegen op dat — bij juiste uitlegging van verordening 2517/74 — de met 's Raads verordening 2498/74 ingetreden wijziging van de koers tussen het Ierse pond en de rekeneenheid zou zijn te beschouwen als een factor welke tot een nieuwe verhoging van de aankoopprijs voor boter en, eo ipso, tot een verdere verlaging van het — dientengevolge tot nihil gereduceerde — steunbedrag zou mogen leiden.

Met een beroep op voormelde contracten en op de desbetreffende communautaire regeling, heeft de vennootschap van het interventiebureau ten titel van steunverlening wegens particuliere opslag, betaling verlangd van 457 475,87 Ierse ponden, ofwel 891 391,75 rekeneenheden, volgens de nieuwe omrekeningskoers voor het pond in nationale valuta uitgedrukt.

Het interventiebureau heeft het verzoek afgewezen, onder opmerking dat er, wanneer de aankoopprijs van boter tot boven het steunbedrag stijgt, volgens artikel 29, tweede alinea, van verordening 685/69, zoals het is komen te luiden ingevolge verordening 2517/74 van de Commissie, geen steun mag worden toegekend. Zulks zou ook in casu hebben te gelden, gezien het feit dat de aankoopprijs van boter in Ierland tweeërlei verhoging heeft ondergaan, en wel als gevolg van:

— enerzijds de wijziging van het niveau der steunverlening in rekeneenheden als gevolg van verordening 2496/74, en

— anderzijds de wijziging van het niveau dier steunverlening in Ierse ponden, overeenkomstig de representatieve koers van het pond welke bij verordening 2498/74 werd vastgesteld.

4. Nadat de omstreden vraag aan de „High Court of Ireland" was voorgelegd, heeft dit rechtscollege gemeend dat voor een beslissing nopens de rechtskwesties welke partijen verdeeld houden, het gemeenschapsrecht dient te worden uitgelegd. Het heeft dan ook bij beschikking van 13 juli 1977 het geding geschorst en het Hof van Justitie krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de navolgende prejudiciële vragen gesteld:

„1. Hield 's Raads verordening (EEG) 2498/74, waarbij de wisselkoers tussen het Ierse pond en de rekeneenheid werd gewijzigd, een verhoging in van de „aankoopprijs van boter" in de zin van artikel 29 van verordening (EEG) 685/69 van de Commissie, als gewijzigd in artikel 2 van verordening (EEG) 1064/69 van de Commissie en artikel 4 van verordening (EEG) 603/70 van de Commissie?

2. Zo ja, hield 's Raads verordening (EEG) 2498/74 deze verhoging van de „aankoopprijs van boter" in

   a) onafhankelijk van, dan wel

   b) op grond van de bepalingen van verordening (EEG) 2517/74 van de Commissie?

3. Indien 's Raads verordening (EEG) 2498/74 moet worden geacht op grond van de bepalingen van verordening (EEG) 2517/74 van de Commissie een dergelijke verhoging van de „aankoopprijs van boter" en een verlaging van de door verweerder aan verzoekster uit te keren steun te hebben ingehouden, is genoemde verordening (EEG) 2517/74 dan geldig en bindend ten aanzien van vóór de inwerkingtreding van genoemde verordeningen afgesloten contracten, als bedoeld in bijlage III?

4. Indien verweerder aan verzoekster steun moet uitkeren, moet dan het gehele steunbedrag worden uitgekeerd tegen de op de dag van uitslag geldende representatieve koers van het Ierse pond, of moet een gedeelte van de steun worden toegerekend aan het tijdvak vóór 7 oktober 1974 en worden uitgekeerd tegen de vóór die datum geldende representatieve koers?"

5. Een expeditie van de verwijzingsbeschikking is op 25 juli 1977 bij het Hof van Justitie binnengekomen.

De vennootschap An Bord Bainne Cooperative Ltd, ten deze vertegenwoordigd door Mc Cann Fitzgerald Roche & Dudley, Solicitors, bijgestaan door de raadslieden Nial Fennelly en Roderick J. O'Hanlon, de minister van Landbouw en Visserij, ten deze vertegenwoordigd

door Liam J. Lysaght, Chief State Solicitor, als gemachtigde, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur Richard Wainwright, als gemachtigde, hebben krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie EEG schriftelijke opmerkingen ingediend.

Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, is het Hof zonder instructie tot de mondelinge behandeling overgegaan en heeft het, bij beschikking van 9 november 1977, besloten de zaak overeenkomstig artikel 95 van het reglement voor de procesvoering naar de eerste kamer te verwijzen.

II — Schriftelijke opmerkingen, gemaakt krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie EEG

A — De *vennootschap An Bord Bainne* erkent, voorzover het onderhavig geding betreft, dat de haar krachtens de hierbedoelde contracten verschuldigde steunbedragen moesten worden verminderd met het bedrag waarmede de aankoopprijs van boter bij 's Raads verordening 2496/74 was verhoogd. Zij wijst er evenwel op dat die aankoopprijs tijdens het hierbedoelde zuivelseizoen rechtens alleen via die verordening kon worden verhoogd, en dat het er niet voor mag worden gehouden dat die prijs een latere, incidentele en indirecte, wijziging zou hebben ondergaan als gevolg van verordening 2498/74. De term „aankoopprijs" in verordening 1064/69 heeft in feite betrekking op de in rekeneenheden uitgedrukte aankoopprijs van boter, zoals die per zuivelseizoen door de Raad bepaaldelijk wordt vastgesteld, onverminderd slechts het recht van de Raad bedoelde prijs in de loop van het verkoopseizoen waarvoor zij moest gelden, bij behoorlijk met redenen omkleed besluit te wijzigen.

Verordening 2498/74 sorteert op de aankoopprijs van boter geen enkel effect: die in rekeneenheden uitgedrukte prijs ondergaat generlei invloed van de wijziging van de representatieve omrekeningskoers van het Ierse pond.

Zulk een wijziging betekent eenvoudig dat de vroegere representatieve omrekeningskoersen de economische werkelijkheid niet langer recht deden wedervaren. Om een dergelijke situatie te verhelpen, heeft men in de verordening een nieuw representatief omrekeningspercentage voorzien — ten einde de nieuwe Lid-Staten op voet van gelijkheid te brengen met hun partners binnen de Gemeenschap —.

Anderzijds zijn alleen de instellingen van de Gemeenschap — en niet de nationale interventiebureaus — bevoegd de interventieprijs van boter te wijzigen. Toen de hierbedoelde contracten werden afgesloten, gaf artikel 29 van verordening 685/69, wat de kwestie van wijziging van het steunbedrag betreft, slechts een regeling voor gevallen waarin de aankoopprijs van boter (in rekeneenheden uitgedrukt) werd gewijzigd. Waar in de hierbedoelde opslagcontracten aan een wijziging der prijzen wordt gerefereerd, dient dezelfde uitlegging te worden gevolgd. Bovendien blijkt uit artikel 10, lid 1, eerste alinea, van verordening 985/68 — waar te lezen staat dat de steunbedragen, uitgekeerd aan degene die boter opslaat, „door de Gemeenschap" worden vastgesteld — dat dit bedrag overal in de Gemeenschap hetzelfde moet zijn. Daarvan zou echter geen sprake zijn indien het hierbedoelde steunbedrag wegens een wijziging van de representatieve koers van het Ierse pond kon worden verlaagd.

De vennootschap An Bord Bainne concludeert derhalve dat de *eerste vraag* als volgt ware te beantwoorden:

„'s Raads verordening (EEG) 2498/74 leidde niet tot een verhoging van de „aankoopprijs" van boter als bedoeld in artikel 29 van verordening (EEG)

685/69 van de Commissie, zoals gewijzigd bij artikel 2 van verordening (EEG) 1064/69 van de Commissie en artikel 4 van verordening (EEG) 603/70 van de Commissie."

Vervolgens overgaande tot bespreking van de *tweede vraag,* ontkent zij dat de betekenis van de term „aankoopprijs", zoals zij in voormelde verordeningen voorkomt, kan zijn gewijzigd als gevolg van verordening 2517/74 — in die zin dat bedoelde verordening er toe zou hebben geleid dat aan die term per 1 oktober 1974 — via het bij interventieverkoop in feite ontvangen „equivalent in nationale munt" een nieuwe betekenis zou toekomen —.

Het recht van betrokkene op opslagsteun berust onder meer op opslagcontracten, aangegaan met het bevoegde interventiebureau, waarin de op dit punt nodige voorwaarden zijn vermeld. Zou verordening 2517/74 geacht moeten worden aan die voorwaarden de niet voorziene mogelijkheid van een wijziging der contractuele situatie — door wijziging van de in nationale munt uitgedrukte aankoopprijs — te hebben toegevoegd, dan zouden de bewoordingen der contracten éénzijdig, ten nadele van betrokkene, zijn gewijzigd.

Met zulk een éénzijdige wijziging van een contractueel recht zou men evenwel in strijd komen met een aan alle Lid-Staten gemeen — alsook algemeen — beginsel, volgens hetwelk niemand zonder redelijke vergoeding van eigendom mag worden beroofd. Bovendien blijkt uit de door An Bord Bainne gedetailleerd besproken jurisprudentie van het Hof van Justitie inzake de handhaving der fundamentele rechten en de eerbieding van algemene rechtsbeginselen, dat het gemeenschapsrecht bescherming van verkregen rechten medebrengt, alsook de erkenning dat er in verband met het gerechtvaardigd vertrouwen der ondernemers dat de bestaande regeling zal worden gehandhaafd, in bepaalde omstandigheden een garantie mag worden verlangd dat reeds afgesloten handelstransacties kunnen worden ten uitvoer gelegd op de wijze waarop men zich dat had voorgesteld. De verordeningen inzake het stelsel van steunverlening wegens particuliere opslag van boter en room maken eerbieding en toepassing van deze in de jurisprudentie ontwikkelde beginselen dringend geboden.

Enerzijds is de inhoud der contracten, wat betreft het steunbedrag en ook in ander opzicht, in verordeningen van de Gemeenschap vastgelegd, anderzijds is de toepassing van het stelsel aan welomschreven voorwaarden gebonden, zoals: het aangaan van contracten — in de formele zin des woords — tussen betrokkene en het bedoelde interventiebureau; inachtneming van een minimum-opslagduur. Iemand die voor steun in aanmerking wenst te komen en daartoe een opslagcontract afsluit, moet dan ook geacht worden zijn gedrag te hebben laten bepalen door die voorwaarden, alsook door de garantie dat hem een bepaald bedrag zal worden uitbetaald — zonder welke garantie hij in meer dan één opzicht verlies zou lijden (bevriezing van kapitalen; kosten van opslag en uitslag; handelsrisico, enzovoort) —.

Verordening 2517/74 dient dan ook in die zin te worden uitgelegd dat daarmede geen afbreuk is gedaan aan verkregen rechten en aan het gewettigd vertrouwen van de ondernemers die zich, vóór toepassing van de verordening, door opslagcontracten hadden gebonden teneinde voor bedoelde steun in aanmerking te komen. Het Hof dient derhalve vraag 2, sub b, in ontkennende zin te beantwoorden.

An Bord Bainne meent dat met behulp van deze overwegingen ook de *derde vraag* kan worden beantwoord.

Toen de opslagcontracten werden afgesloten, hadden partijen alleen een verlaging van de in rekeneenheden te becijferen steunbedragen voorzien voor het geval van stijging van de aankoopprijs van boter, dat wil zeggen een cijfer dat door

de Raad bij speciaal besluit per campagne in rekeneenheden wordt vastgesteld. Dat de Commissie met haar verordening 2517/74 — via het effect dat daaraan ten opzichte van vóór haar inwerkingtreding aangegane contracten zou toekomen — wijziging in die situatie wil brengen, verdraagt zich niet met voormelde, gemeenschapsrechtelijk erkende beginselen inzake de eerbiediging van verkregen rechten en gewettigd vertrouwen.

De Commissie heeft dan ook niet slechts een handeling verricht welke zich met het Verdrag en zijn uitvoeringsregelingen niet verdraagt; zij is bovendien getreden buiten de bevoegdheden haar verleend in artikel 155, vierde streepje, van het Verdrag, alsook buiten die welke zij aan artikel 6, lid 7, van verordening 804/68 ontleent. De Commissie bevoegd verklarende tot de vaststelling van de toepassingsmodaliteiten van het interventiestelsel — en wel met name van het bedrag van de steun wegens particuliere opslag —, heeft de Raad haar niet de bevoegdheid willen toekennen met terugwerkende kracht voorschriften te geven die tot een verlaging van tevoren overeengekomen steunbedragen leiden.

De Raad heeft in zijn verordening 985/68 zelf vastgesteld onder welke voorwaarden steun kan worden verhoogd of verlaagd: hij heeft de mogelijkheid van „verhoging" van de steun voorzien voor het geval dat de markt zich mocht ontwikkelen onder destijds niet te voorziene ongunstige omstandigheden, alsook de mogelijkheid van een wijziging van nog af te sluiten contracten voor het geval de marktsituatie zodanige wijziging mocht vereisen, doch een „verlaging" van de steun voor reeds afgesloten contracten is niet in overweging genomen.

De Commissie zou dan trouwens wezenlijke vormvoorschriften hebben geschonden, immers in haar verordening is onvoldoende met redenen omkleed waarom zij heeft gemeend zich zo duidelijk van in het gemeenschapsrecht algemeen toegepaste beginselen te moeten distantiëren.

Wat ten slotte de *vierde vraag* betreft: de vennootschap An Bord Bainne is van mening dat het recht op opslagsteun, met name gezien de artikelen 4, lid 2, en 6 van verordening 1134/68 en artikel 26 van verordening 685/69, alsook de verschillende clausules der in casu aangegane opslagcontracten en 's Hofs jurisprudentie met betrekking tot bedoelde bepalingen, pas ontstaat op het tijdstip waarop de boter, na de vereiste minimumduur opgeslagen te zijn geweest, met schriftelijke toestemming van het interventiebureau het koelhuis verlaat — des dat middelerwijl ook de contractcondities ten volle moeten zijn in acht genomen —. Concluderende meent de vennootschap An Bord Bainne, dat de vierde vraag in die zin is te beantwoorden dat het omrekeningspercentage voor het gehele, in rekeneenheden uitgedrukte bedrag van de verschuldigde opslagsteun, het op de dag van uitslag geldend percentage is.

B — De *minister van Landbouw en Visserij* verwijst in zijn schriftelijke opmerkingen naar de argumenten welke tijdens het hoofdgeding zijn voorgedragen. Hij betoogt met name dat de bij 's Raads verordening 2498/74 vastgestelde wijziging van de koers van het Ierse pond ertoe geleid heeft dat de aankoopprijs van boter in Ierse munt, zoals die door de interventiebureaus wordt toegepast, is gestegen; die stijging heeft, gevoegd bij die welke van gevolg is geweest van 's Raads verordening 2496/74 tot vaststelling van een nieuwe aankoopprijs van boter voor Ierland, uitgedrukt in rekeneenheden, ertoe geleid dat de vennootschap An Bord Bainne voor de door haar aangegane opslagcontracten in het geheel geen aanspraak kan maken op steun wegens particuliere opslag van boter en room.

En zelfs al zou verordening 2498/74 niet met zoveel woorden — of naar haar aard — het niveau van de interventieprijs in Ierland hebben beïnvloed, dan nog zou er via verordening 2517/74 zodanig effect aan moeten worden toegekend. Al zou de term „aankoopprijs" van boter in verordening 1064/69 en in de door betrokkene aangegane contracten vroeger de per seizoen in rekeneenheden bij speciaal besluit der Commissie vastgestelde interventieprijs hebben betroffen, dan nog dient er sedert 1 oktober 1974, dag van inwerkingtreding van verordening 2517/74, een nieuwe betekenis aan te worden toegekend welke het door de verkoper bij interventie daadwerkelijk ontvangen „equivalent in nationale munt" recht doet wedervaren.

De minister van Landbouw is voorts van mening dat het bedrag, aan betrokkene verschuldigd krachtens de verplichtingen welke men in voormelde contracten heeft aanvaard, in het geval door de verwijzende rechter in de laatste vraag bedoeld, moet worden berekend met behulp van het voor de onderscheiden data geldende omrekeningspercentage, alsook dat het uit verordening 2498/74 resulterend nieuwe omrekeningspercentage niet mag worden toegepast op rekeneenheden welke voor de dag van haar inwerkingtreding opeisbaar zijn geworden.

Voor het overige verwijst hij naar de schriftelijke opmerkingen, welke de Commissie van de Europse Gemeenschappen bij het Hof heeft ingediend.

C — De *Commissie van de Europese Gemeenschappen* geeft eerst een exposé van de elementen van het stelsel van de steunverlening wegens de particuliere opslag van boter en room, stelsel dat ten doel heeft tegenwicht te bieden tegen seizoenschommelingen van de prijzen — door tijdelijke onttrekking aan de markt — en niet met het stelsel van aankoop door de interventiebureaus mag worden verward.

Na met name te hebben stilgestaan bij de criteria welke aan de berekening van het steunbedrag door de Commissie ten grondslag liggen, heeft zij betoogd dat bedoeld bedrag krachtens artikel 29 van verordening 685/69, zoals gewijzigd bij haar verordeningen 880/69, 1064/69 en 603/70, wordt gewijzigd naar aanleiding van de wijzigingen welke de aankoopprijs van op bedoeld tijdstip opgeslagen boter mocht komen te ondergaan. Toen er in het artikel nog slechts sprake was van verhoging van het steunbedrag, ging het er om degenen die boter in opslag gaven de verliezen te vergoeden die uit een voorgenomen verlaging van de interventieprijs konden voortvloeien. Daarom heeft men gemeend dat steun, berekend op grondslag van voorzienbare prijzen, opnieuw zou moeten worden berekend wanneer de besluitvorming van de Gemeenschap de prijzen beïnvloedt, hetzij in neerwaartse richting — het aanvankelijk uitgangspunt — hetzij in opwaartse richting (mogelijkheid welke later in overweging is genomen). Het voordeel waarop betrokkene — over de gehele transactie — rekent, ondergaat in het eerste geval een onverwachte verlaging, in het tweede geval, een onverwachte verhoging. Met de wijzigingen welke men in 1970 in de verordening heeft aangebracht, is met een en ander rekening gehouden: men heeft de beperking tot een enkel verkoopseizoen laten vallen (verordening 603/70 van de Commissie van 31 maart 1970, PB 1970, L 72, blz. 62) en in 1974 zijn er — via verordening 2517/74 — de thans omstreden bepalingen in opgenomen. Men zou kunnen denken dat artikel 29, zelfs zonder deze uitdrukkelijke bepalingen, in dezelfde zin had moeten worden uitgelegd; het artikel heeft namelijk precies ten doel voor de contracthouders de gevolgen te neutraliseren welke verbonden kunnen zijn aan wijzigingen van de communautaire prijzen welke zijn positie op de markt aan het einde van de opslagperiode kunnen aantasten.

Uit de redengeving van verordening 2517/74 blijkt in feite dat er, wat de toepassing van artikel 29 betreft, een materiële wijziging in dient te worden gelezen. Dit is in overeenstemming met het standpunt dat de Raad in 1973 heeft ingenomen, toen het, op voorstel van de Commissie, de maatregelen heeft vastgesteld welke naar aanleiding van de revaluatie van de Nederlandse gulden moesten worden genomen. Tot die maatregelen behoorde een aan Nederland verleende machtiging om voor partijen boter en room waarvoor op het tijdstip van het besluit van de Nederlandse regering tot revaluatie van de gulden met 5 %, met het interventiebureau opslagcontracten waren afgesloten, bijzondere steun te verlenen — ter compensatie van het verlies dat met toepassing van de nieuwe representatieve omrekeningskoers voor de Nederlandse gulden, waartoe de Raad had besloten, gepaard ging. De gezagsorganen van de Gemeenschap hebben destijds gemeend dat in artikel 29, zoals het toen luidde, niet duidelijk te lezen viel dat de Nederlandse opslaghouder automatisch recht had op de verhoging van het steunbedrag, voorzien voor het geval van werkelijke vermindering van de interventieprijs in guldens, resulterende uit wijziging van de omrekeningskoers, zodat er — ten einde de opslaghouder verliezen te besparen — andere stappen moesten worden ondernomen.

Een ander punt dat de aandacht verdient, is de dag van inwerkingtreding van verordening 2517/74 die, vastgesteld op 3 oktober 1974 en op 4 oktober gepubliceerd, op 1 oktober 1974 in werking is getreden. Dat men die datum heeft gekozen, is eenvoudig toe te schrijven aan het feit dat de Commissie 1 oktober 1974 had voorgesteld als dag van inwerkingtreding van de nieuwe representatieve koersen van het Engelse en het Ierse pond.

Ter afronding van het exposé betreffende artikel 29 van verordening 685/69 dient tenslotte melding te worden gemaakt van de wijziging welke er, na de gebeurtenissen die tot het onderhavig geding hebben geleid, door verordening 837/75 van de Commissie van 26 maart 1975 (PB 1975, L 79, blz. 52) in is aangebracht. In die verordening is bepaald dat een aanvullend bedrag, dat voor de toepassing van een nieuwe interventieprijs op de geldende aankoopprijs wordt gelegd, zal worden beschouwd als een verhoging van de interventieprijs in de zin van artikel 29 — met dienovereenkomstige verlaging van het bedrag van de steun wegens particuliere opslag —. Met een dergelijke wijziging is uiteraard hetzelfde beoogd als met de wijziging die met verordening 2517/74 het licht zag, te weten aan de opslaghouder het bijkomend voordeel te ontnemen van een verhoging van de prijs welke hij aan het eind van de opslagperiode had kunnen toucheren.

Vervolgens geeft de Commissie een korte beschrijving van het stelsel der monetaire maatregelen welke in casu van belang zijn, en wel met name van het systeem der „representatieve koersen" waarbij, alleen voor de landbouwsector, de verhouding tussen de rekeneenheden en een bepaalde nationale munteenheid, alsook die tussen de onderscheiden nationale munteenheden, is vastgelegd.

Na aandacht te hebben geschonken aan de werkwijze en oorsprong van een dergelijk systeem, heeft de Commissie erop gewezen dat iedere wijziging van de representatieve koers tot wijziging van de landbouwprijzen in de betrokken Lid-Staat leidt, en wel tot een wijziging in opwaartse richting bij devaluatie van bedoelde koers, in neerwaartse richting bij revaluatie. Ten einde het hoofd te kunnen bieden aan de bezwaren ener revaluatie, voor Staten met een sterke valuta voornamelijk in een verlaging van de landbouwprijzen gelegen, is laatstelijk een gedragslijn gevolgd waarmee men de dag van inwerkingtreding der „revaluatie" poogt te doen samenvallen met de aanvang van het verkoopseizoen — de op dat tijdstip in rekeneenheden vast-

gestelde landbouwprijzen gaan in de regel naar boven, waarmede compensatie kan worden geboden voor de prijsverlaging welke met de verhoging van de representatieve koers samenhangt —.

De litigieuze vaststelling der landbouwprijzen, waartoe de Raad in zijn verordening 2496/74 was overgegaan, droeg een uitzonderlijk karakter, immers zij ging in tegen het beginsel van een gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten — met een jaarlijkse vaststelling van de prijzen waarvan de producenten en handelaren in hun prognoses en planning voor het gehele jaar kunnen uitgaan —. De redenen van die vaststelling, welke voor Ierland leidden tot een verhoging van de in rekeneenheden uitgedrukte boterprijs, zijn in de considerans van verordening 2496/74 duidelijk uiteengezet. Dat men haar op dezelfde dag heeft doen ingaan als verordening 2498/74, waarbij voor het Ierse pond een nieuw representatief omrekeningspercentage werd vastgesteld, bewijst wel dat de in laatstbedoelde verordening besloten liggende devaluatie geacht moet worden verband te houden met het optrekken der prijzen over de gehele linie en, althans ten dele, hetzelfde te beogen, te weten een verhoging van de prijzen der Ierse landbouwprodukten, verhoging welke haar rechtvaardiging vond in de uitzonderlijke moeilijkheden voor de landbouw, zoals die in verordening 2496/74 zijn vermeld en voor de Ierse producenten nog werden verzwaard door de bijzonder sterke depreciatie van hun munteenheid in het tijdvak 1973/1974.

Aan de hand van deze overwegingen tracht de Commissie de vragen van de Ierse rechter te beantwoorden. Met betrekking tot de *beide eerste vragen,* welke haars inziens het best gezamenlijk kunnen worden besproken, stelt de Commissie vast dat de wijziging van de representatieve koers, waartoe bij verordening 2498/74 werd besloten, volgens vorenstaande analyse tot een verhoging van de aankoopprijs van boter volgens artikel 29 van verordening 685/69 heeft geleid. Uit die analyse blijkt dat zij tot aan verordening 2517/74 aan het artikel een restrictieve uitlegging heeft gegeven, in die zin dat een wijziging van de nationale aankoopprijs als gevolg van een wijziging van het representatieve percentage, vóór die verordening niet als een wijziging van de aankoopprijs in de zin van voormeld artikel 29 is beschouwd. Mocht het Hof de term „verhoging van de aankoopprijs" in artikel 29, oorspronkelijke versie, ruimer willen uitleggen, dan zou de Commissie daar geen bezwaar tegen maken, immers zodanige uitlegging zou haar inziens in de lijn liggen van de doelstellingen van het artikel, namelijk voor betrokkene de gevolgen te neutraliseren van onvoorzienbare wijzigingen — als gevolg van de communautaire besluitvorming ten aanzien van de prijzen — van de prijs welke hij aan het eind van de opslagperiode zal ontvangen. Nochtans acht zij het, gezien het standpunt dat zij ten deze steeds heeft ingenomen, haar plicht een minder vergaande uitlegging te bepleiten, en wel in die zin dat verordening 2498/74 alleen krachtens de wijzigingen welke met verordening 2517/74 hun beslag hebben gekregen, tot verhoging van de interventieprijs voor boter kan leiden.

Wat de *derde vraag* betreft: verordening 2517/74 zal volgens de Commissie moeten worden uitgelegd in die zin dat zij wijziging heeft gebracht in het bedrag waarop men wegens particuliere opslag van boter en room aanspraak kon maken voor partijen welke op de dag van inwerkingtreding der verordening waren opgeslagen, voor zover het ging om bedragen te betalen in een munteenheid waarvan het representatieve percentage ingevolge verordening 2498/74 was gedevalueerd. Iedere andere uitlegging zou verordening 2517/74 tot aan een nieuwe aanpassing der representatieve koersen van zijn inhoud beroven, zelfs wanneer uit het voor de vaststelling gekozen tijdstip duidelijk blijkt dat zij moest gelden voor de gevolgen van de

wijzigingen welke de representatieve koersen op 7 oktober 1974 hebben ondergaan.

De verschillende grieven welke verzoekster in het hoofdgeding tegen verordening 2517/74 inbrengt, zijn ook niet gegrond.

— Wat betreft de grief dat die verordening als een ongerechtvaardigde aanslag op de rechten van de betrokkene zou zijn te beschouwen: volstaan kan worden met erop te wijzen dat de verordening rechtvaardig en billijk was, immers aan een wijziging van de interventieprijs als gevolg van een wijziging van de representatieve koers en van een wijziging van die zelfde prijs, uitgedrukt in rekeneenheden, zijn met betrekking tot de rechten van degene die de boter in opslag heeft, in de zin van artikel 29 dezelfde gevolgen verbonden. De bepaling is er juist op gericht te voorkomen dat wie over hoeveelheden boter en room beschikt waarvoor contracten met de interventiebureaus zijn aangegaan, de gevolgen van een onvoorzienbare ongunstige ontwikkeling van de prijzen te dragen krijgt dan wel in het genot komt van onverwachte voordelen, nadat de prijzen als gevolg van communautaire maatregelen zijn gewijzigd (vgl. bijlage II bij de schriftelijke opmerkingen).

— Met betrekking tot de grief dat er aan verordening 2517/74 terugwerkende kracht zou zijn toegekend, herinnert de Commissie eraan dat zij, toen de verordening werd vastgesteld, meende dat 's Raads verordening tot wijziging van de representatieve koers, overeenkomstig het door haar gedane voorstel, op 1 oktober 1974 in werking zou treden, zodat het gewenst voorkwam voor de inwerkingtreding van verordening 2517/74 dezelfde datum aan te houden. Bovendien is dit aspect van de zaak in het geheel niet van invloed geweest op betrokkene's positie, immers alleen wanneer de devaluatie op 1 oktober zou hebben plaatsgehad en de uitslag tussen 1 en 4 oktober zou zijn geschied, had een houder van opgeslagen boter zich over de terugwerkende gevolgen van die verordening mogen beklagen.

— Naar aanleiding van de grief dat er verkregen rechten zouden zijn geschonden, begint de Commissie met het geven van een analyse van de in casu aangegane opslagcontracten, en met name van de daarin sub 10 tot en met 13 en 17 gestelde voorwaarden. Enerzijds blijkt dan dat, wat betreft drie van die contracten — betreffende boter welke tussen juli en september in opslag was genomen — de met betrekking tot de minimumduur van de opslag gestelde voorwaarde op 4 oktober 1974 nog niet was vervuld en dat zij met betrekking tot de beide andere contracten — betreffende boter welke in juni was opgeslagen — mogelijkerwijze, doch hoogstwaarschijnlijk niet vervuld was. Anderzijds mocht, zelfs al was de voorwaarde wel vervuld, op grond van 's Hofs jurisprudentie inzake „verkregen rechten" stellig mogen worden geconcludeerd dat de betrokkene aan geen der afgesloten contracten realiter een aanspraak op betaling van enigerlei geldsom — ten titel van steun als hierbedoeld — kon ontlenen zolang de litigieuze partijen niet waren uitgeslagen.

— Het argument dat betrokkene in casu verstoken is gebleven van een voordeel waarop hij redelijkerwijze mocht rekenen, stuit af op 's Hofs jurisprudentie, en wel met name op het beginsel dat de advocaat-generaal in de gevoegde zaken 95-98/74 (Jurispr. 1975, blz. 1643) ter sprake bracht. Artikel 29 van verordening 685/69 heeft kennelijk ten doel „ieder" voordeel of nadeel, dat voor degenen die boter particulier opslaan aan een wijziging van de interventieprijs verbonden kan zijn, te neutraliseren. Ofschoon die doelstelling niet met zoveel woorden wordt vermeld, mochten betrokkenen er redelijkerwijze niet op re-

kenen dat de filosofie welke stilzwijgend aan voormelde bepaling ten grondslag ligt, niet ook zou hebben te gelden in geval van wijziging van de interventieprijs, uitgedrukt in nationale valuta. Dit geldt te meer waar er, naar reeds in herinnering gebracht werd, in 1973 maatregelen waren genomen om, ten behoeve van de Nederlandse houders van opgeslagen produkten, de gevolgen waartoe de revaluatie van de Nederlandse gulden leidde met betrekking tot de prijs waarop zij na afloop van de opslagperiode mochten rekenen, te corrigeren.

— En wat betreft de grief dat er fundamentele rechten zouden zijn geschonden: het is in casu al aanstonds moeilijk te onderscheiden welk fundamenteel recht er nu volgens verzoeker zou zijn gelaedeerd door een communautaire maatregel welke een communautaire steunuitkering waarop betrokkene recht zou hebben gehad, tot nihil terugbracht. In de tweede plaats dient niet te worden vergeten dat zulke rechten, indien aanwezig, slechts binnen zekere grenzen gelden en dat in ieder geval de op grond van die rechten verstrekte garanties niet zover gaan dat reeds verwachtingen of handelsbelangen — waaraan nu eenmaal een zeker, met de aard van de economische bedrijvigheid samenhangend risico verbonden is — bescherming zouden genieten.

De Commissie verwerpt ook de grief dat er ten deze van détournement de pouvoir zou mogen worden gesproken; zij beroept zich op de hiervoor weergegeven algemene overwegingen en wijst erop dat blijkens de berekeningen welke in bijlage II van haar opmerkingen zijn te vinden, de financiële positie van degenen die, in een situatie als die van verzoekster, boter hadden opgeslagen, gunstiger was dan zij voor de devaluatie van het Ierse pond zou zijn geweest, zelfs nadat de omstreden steun tot nihil was gereduceerd. De Commissie wijst er voorts op dat een maatregel als de onderhavige, inhoud en doelstelling in aanmerking genomen, behoort tot die welke zij mag vaststellen krachtens de delegatie welke te vinden is in artikel 6, lid 7, van 's Raads verordening 804/68 — en derhalve geen détournement de pouvoir oplevert —.

De Commissie bestrijdt tenslotte de grief dat de verordening onvoldoende met redenen zou zijn omkleed; zij beroept zich daartoe op 's Hofs jurisprudentie en wijst erop dat er met betrekking tot verordening 2517/74 niet kan worden gesproken van een zodanig onvoldoende redengeving, dat betrokkene, de omstandigheden in aanmerking genomen, niet zou kunnen onderscheiden waarom de verordening het licht zag en wat ermee werd beoogd, dan wel van een ongenoegzaamheid welke het Hof zou beletten de hem opgedragen rechtmatigheidscontrole te verrichten.

De *vierde vraag* behoeft volgens de Commissie, gezien haar hiervoor weergegeven redenering — volgens welke er in casu geen steunbedrag verschuldigd is — niet te worden beantwoord. Ten overvloede wijst zij erop dat wanneer de boter op het tijdstip van ingang van een nieuwe representatieve koers bij particulieren is opgeslagen, het steunbedrag volledig op basis van het nieuwe percentage moet worden betaald. De Commissie is met name van mening dat waar het ten titel van steun verschuldigde bedrag krachtens artikel 29 van verordening 685/69 tot aan de dag van uitslag kan worden gewijzigd, de steun tot op die datum ook niet „opeisbaar" is.

Op grond van een en ander geeft de Commissie in overweging de vragen als volgt te beantwoorden:

„1. Artikel 29 van verordening 685/69 van de Commissie van 14 april 1969 betreffende de uitvoeringsbepalingen van de interventiemaatregelen op de markt voor boter en room, zoals gewijzigd bij verordening 2517/74, dient in die zin te worden uitgelegd dat bij 's Raads verordening 2498/74 van 2 oktober 1974

tot vaststelling van de in de landbouwsector toe te passen representatieve omrekeningskoers voor de munteenheden van de nieuwe Lid-Staten, een verhoging van de aankoopprijs van boter, uitgedrukt in Ierse ponden, is vastgesteld.

2. Bij onderzoek naar de gestelde vragen is niet gebleken van feiten of omstandigheden welke aan de rechtsgeldigheid van verordening 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974 houdende wijziging van verordening 685/69 met betrekking tot de aanpassing van de steun voor particuliere opslag van boter in het geval van wijziging van de aankoopprijs, afbreuk kunnen doen.
3. Verordening 2517/74 is van toepassing op hoeveelheden boter en room waarvoor contracten tot particuliere opslag zijn aangegaan en die voor 3 oktober 1974 in opslag zijn genomen."

III — Mondelinge behandeling

Overwegende dat de vennootschap An Bord Bainne en de Commissie van de Europese Gemeenschappen ter terechtzitting van 1 september 1977 zijn gehoord;

dat vanwege de gewijzigde samenstelling van de Kamer, partijen in het hoofdgeding gehoord, is besloten dat de mondelinge behandeling ter terechtzitting van 26 januari 1978 zou worden hervat;

dat partijen in het hoofdgeding hebben verklaard zich te refereren aan hetgeen zij tevoren hadden betoogd, waarna de advocaat-generaal op diezelfde terechtzitting zijn conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de High Court of Ireland bij beschikking van 13 juli 1977, ingekomen op 25 juli 1977, het Hof krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag vragen heeft gesteld inzake de uitlegging van verordening 685/69 van de Commissie van 14 april 1969 betreffende de uitvoeringsbepalingen van de interventiemaatregelen op de markt voor boter en room (PB 1969, L 90, blz. 12), en inzake de rechtsgeldigheid van verordening 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974, in werking getreden op 1 oktober 1974, houdende wijziging van verordening 685/69 met betrekking tot de aanpassing van de steun voor particuliere opslag van boter in het geval van wijziging van de aankoopprijs (PB 1974, L 269, blz. 24);

2 dat die vragen zijn gesteld in een geding, dat door een Ierse coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid welke zich toelegt op de verhandeling van melk en zuivelprodukten, tegen de minister van Landbouw en Visserij, in Ierland met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid optredende als interventiebureau, is aangespannen;

3 dat het geding dat partijen verdeeld houdt het steunbedrag betreft dat betaald moest worden voor bepaalde hoeveelheden boter en room welke de verzoekende vennootschap bij particulieren had opgeslagen krachtens artikel 6 van 's Raads verordening 804/68 van 27 juni 1968 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector melk en zuivelprodukten (PB 1968, L 148, blz. 3), welke hoeveelheden op 7 oktober 1974 nog niet waren uitgeslagen;

4 dat de vennootschap stelt dat weliswaar het bedrag van de steun vanwege de nieuwe aankoopprijs van boter, uitgedrukt in rekeneenheden, zoals ze in 's Raads verordening 2496/74 van 2 oktober 1974 (PB 1974, L 268, blz. 1) per 7 oktober 1974 is vastgesteld, wordt verlaagd, doch dat het niet de invloed ondergaat van de wijziging van het representatieve omrekeningspercentage van het „groene" Ierse pond, waartoe, eveneens per 7 oktober 1974, bij 's Raads verordening 2498/74 van 2 oktober 1974 (PB 1974, L 268, blz. 6) is besloten;

5 dat het interventiebureau daartegenover stelt dat de aankoopprijs van boter voor Ierland, zoals zij voor 7 oktober 1974 werd toegepast, tweeërlei verhoging zou hebben ondergaan, in dier voege dat het niveau van die prijs als gevolg van beide voornoemde verordeningen van de Raad gezamenlijk, zowel in rekeneenheden als in nationale Ierse valuta was opgetrokken;

6 dat er ten gevolge van de verhoging en gezien artikel 29, tweede alinea, van verordening 685/69 van de Commissie, zoals aangevuld bij verordening 2517/74 van de Commissie, aan verzoekster geen enkele steun verschuldigd was voor de hoeveelheden boter en room welke op voormelde datum nog waren opgeslagen;

7 Overwegende dat de High Court in de beide eerste vragen wenst te weten of 's Raads verordening 2498/74, waarbij de omrekeningskoers tussen het Ierse pond en de rekeneenheid is gewijzigd, heeft geleid tot een verhoging van de „aankoopprijs van boter" in de zin van artikel 29 van verordening 685/69 van de Commissie, zoals gewijzigd bij verordeningen 1064/69 en 603/70 van de Commissie, en of die verhoging onafhankelijk van dan wel krachtens de bepalingen van verordening 2517/74 van de Commissie is geschied;

8 Overwegende dat verordening 2498/74, waarbij de bij 's Raads verordening 222/73 van 31 januari 1973 (PB 1973, L 27, blz. 4) voor het Ierse groene

pond vastgestelde representatieve omrekeningskoers is gewijzigd, volgens haar artikel 1 van toepassing is op „verrichtingen ter uitvoering van de besluiten betreffende het gemeenschappelijk landbouwbeleid";

9 dat in de bijlage van 's Raads verordening 1134/68 van 30 juli 1968 (PB 1968, L 188, blz. 1), waarnaar in de vierde overweging van de considerans van verordening 2498/74 wordt verwezen, onder de bedragen welke in geval van wijziging van de pariteit van de nationale munt van een Lid-Staat ten opzichte van de rekeneenheid moeten worden gewijzigd, geen melding wordt gemaakt van de aankoopprijs welke door de interventiebureaus wordt toegepast;

10 dat het derhalve uitgesloten moet worden geacht dat verordening 2498/74, uitsluitend bezien in het bestek van de regeling waarbinnen zij haar plaats vindt, tot een verhoging van de aankoopprijs van boter, uitgedrukt in nationale Ierse munt, leidt;

11 dat daarentegen een wijziging van de aankoopprijs in verband met een wijziging van de pariteit tussen de rekeneenheid en een nationale munt, met zoveel woorden is voorzien in artikel 29 van verordening 685/69, zoals aangevuld bij verordening 2517/74 van de Commissie;

12 dat de laatste alinea van voormeld artikel 29 op de vaststelling dat het bedrag van de steun wegens particuliere opslag van boter wordt verhoogd of verlaagd naar gelang van een overeenkomstige wijziging van de aankoopprijs, uitgedrukt in rekeneenheden, doet volgen dat „de bepalingen van de voorgaande alinea's . . . eveneens van toepassing [zijn] ingeval van een wijziging van het bedrag, uitgedrukt in nationale munt, van de door het betrokken interventiebureau toegepaste aankoopprijs van de boter";

13 dat verordening 2517/74 — waarbij deze laatste alinea in artikel 29 is opgenomen — op 1 oktober 1974 in werking is getreden en derhalve op het tijdstip van inwerkingtreding van de op 7 oktober 1974 vastgestelde verordening 2498/74 van toepassing was;

14 dat derhalve op de beide eerste vragen dient te worden geantwoord dat 's Raads verordening 2498/74 van 2 oktober 1974 tot verhoging heeft geleid van de aankoopprijs van boter, uitgedrukt in Ierse ponden, en wel zulks krachtens artikel 29 van verordening 685/69 van de Commissie van 14 april

1969, zoals aangevuld bij verordening 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974;

15 Overwegende dat de High Court in de derde plaats vraagt of, indien 's Raads verordening 2498/74 in die zin moet worden uitgelegd dat zij, ingevolge verordening 2517/74 van de Commissie, tot een verhoging van de interventieprijs van boter heeft geleid, deze laatste verordening als rechtsgeldig is te beschouwen en of er rechtskracht aan toekomt ten aanzien van vóór haar inwerkingtreding afgesloten contracten tot opslag bij particulieren;

16 Overwegende dat het in artikel 6, lid 2, van 's Raads verordening 804/68 van 27 juni 1968 gegeven stelsel van steunverlening wegens particuliere opslag van boter, behoort tot de interventiemaatregelen welke bij die verordening in het leven zijn geroepen met het oog op de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, in artikel 39 van het Verdrag omschreven;

17 dat die maatregelen volgens de zesde en laatste overwegingen van de considerans van 's Raads verordening 985/68 van 15 juli 1968 (PB 1968, L 169, blz. 1) „de mogelijkheid moet(en) bieden de ontwikkeling van de marktsituatie te volgen" en, wat met name de particuliere opslag betreft, „bijdragen tot de totstandkoming van het evenwicht op de markt";

18 dat daartoe in artikel 10 der verordening de mogelijkheid van een wijziging van het bedrag wegens particuliere opslag is voorzien indien de marktsituatie zich op het moment van uitslag op niet te voorziene ongunstige wijze ontwikkeld heeft;

19 dat op het voetspoor van deze bepaling in artikel 29 van verordening 685/69 van de Commissie, zoals het aanvankelijk luidde, is voorzien dat „in het geval dat een vermindering van de aankoopprijs van boter door de interventiebureaus zich voordoet . . . de bij artikel 24 bedoelde steun [wordt] vermeerderd met een bedrag dat gelijk is aan deze vermindering voor die hoeveelheden boter waarvoor een contract werd gesloten en [die] werden opgeslagen vóór de datum van het van toepassing worden van de wijziging van de aankoopprijs";

20 dat het aldus ingevoerde systeem is aangevuld bij verordeningen 880/69 (PB 1969, L 114, blz. 11), 1064/69 (PB 1969, L 139, blz. 14) en 603/70 (PB 1970, L 72, blz. 62) van de Commissie, waarin de mogelijkheid van een wijziging van het bedrag der steunverlening wegens particuliere opslag ook voorzien is voor het geval dat de door de interventiebureaus toegepaste aankoopprijs van de boter wordt verhoogd;

21 dat die regeling haar verklaring vindt in het feit dat de Commissie er voor heeft willen waken dat men bij de toepassing van het stelsel van steunverlening wegens particuliere opslag de marktontwikkeling recht doet wedervaren, zodat de in basisverordening 804/68 gewilde overeenstemming tussen het bedrag van de verleende steun en het niveau der werkelijke prijzen aan het einde der opslagperiode verzekerd blijft;

22 dat dit doel niet zou worden bereikt indien een wijziging van de aankoopprijs voor de ondernemer die tot uitslag overgaat, op een nadeel zou neerkomen ofwel, juist omgekeerd, op een ongerechtvaardigde bevoordeling ten opzichte van ondernemers die, voor hetzelfde verkoopseizoen, de weg van aankoop door de interventiebureaus hebben gevolgd;

23 dat verordening 2517/74, waarin een wijziging van de aankoopprijs in nationale valuta met een wijziging van die prijs in rekeneenheden wordt gelijkgesteld, op die regeling slechts een aanvulling geeft, welke de aanpassing van de steun wegens particuliere opslag betreft;

24 dat iedere verlaging of verhoging van de aankoopprijs, ongeacht haar oorsprong, in de marktprijzen doorwerkt, met name op een overschottenmarkt zoals die van zuivelprodukten, en dat bedoelde gelijkstelling in feite de mogelijkheid biedt het bedrag van de steunverlening aan te passen aan de werkelijke en gerechtvaardigde behoeften van degenen die boter in opslag geven;

25 Overwegende dat verordening 2517/74 volgens verzoekster in het hoofdgeding afbreuk doet aan de rechten welke zij aan vóór de inwerkingtreding der verordening met het bevoegde nationale interventiebureau aangegane contracten tot particuliere opslag ontleende, en derhalve in strijd zou komen met het beginsel dat eerbiediging van verkregen rechten verlangt;

26 Overwegende dat betrokkenen aan het enkele feit dat er contracten tot particuliere opslag zijn aangegaan als bedoeld in artikel 9 van 's Raads verordening 985/68 en dat er boter in particuliere opslag is genomen, nog geen aanspraak op betaling van een bepaald steunbedrag ontlenen;

27 dat zulk een recht door betrokkene pas wordt verworven wanneer de partijen boter in de opslagcontracten bedoeld, overeenkomstig de uitvoeringsvoorschriften van verordening 685/69 een bepaalde minimumduur in opslag zijn geweest, en de opslagruimte hebben verlaten overeenkomstig de voorwaarden welke in diezelfde contracten mochten zijn gesteld — hetgeen in casu niet is geschied —;

28 dat voor de steunverlening wegens particuliere opslag van boter voorts, wegens de hiervoor vermelde redenen van algemeen belang, te allen tijde de bepalingen van de desbetreffende communautaire regeling gelden;

29 dat derhalve in casu ten onrechte over schending van verkregen rechten, alsook over schending van gewettigd vertrouwen is geklaagd, hetgeen tot de slotsom voert dat verordening 2517/74 van de Commissie van toepassing is op opslagcontracten, vóór de inwerkingtreding van 's Raads verordening 2498/74 afgesloten voor op die datum, 7 oktober 1974, nog niet volgens de voorschriften uitgeslagen partijen boter;

30 Overwegende dat verzoekster in het hoofdgeding voorts stelt dat de Commissie niet bevoegd zou zijn geweest de omstreden verordening vast te stellen, aangezien krachtens artikel 6, lid 6, van verordening 804/68, alleen de Raad het bedrag van de steunverlening wegens particuliere opslag — naar aanleiding van een wijziging van de representatieve koers van het groene Ierse pond — zou mogen wijzigen;

31 dat zij daartoe betoogt dat Nederland in november 1973 bij een verordening van de Raad (verordening 3141/73, PB 1973, L 321, blz. 1) zou zijn gemachtigd om voor partijen boter waarvoor op de dag van het besluit van de Nederlandse gezagsorganen de gulden met 5 % te revalueren, opslagcontracten waren afgesloten, bijzondere steun te verlenen ter compensatie van het waardeverlies dat uit toepassing van de opgetrokken groene omrekeningskoers van de gulden resulteerde;

32 Overwegende dat volgens artikel 6, lid 7, van verordening 804/68 „de uitvoeringsbepalingen van dit artikel, en met name het bedrag van de voor de particuliere opslag verleende steun, worden vastgesteld volgens de procedure van artikel 30";

33 dat de Commissie in het kader van die procedure, gekenmerkt door het optreden van het „Comité van Beheer voor Melk en Zuivelprodukten", over een verordenende bevoegdheid beschikt, krachtens welke zij met betrekking tot aangelegenheden als het systeem van de steunverlening wegens particuliere opslag van boter maatregelen van regelgevende aard mag vaststellen;

34 dat verordening 2517/74 juist die regeling betreft, zodat het in casu opgeworpen middel van onbevoegdheid rechtens ongegrond is;

35 Overwegende voorts dat verzoekster in het hoofdgeding zich over onvoldoende redengeving van verordening 2517/74 beklaagt;

36 Overwegende dat de redengeving van een normatieve handeling niet slechts uit haar bewoordingen blijkt, doch ook uit de gezamenlijke desbetreffende rechtsregelen;

37 dat aan verordening 2517/74, bezien in het bestek van de regelen betreffende het interventiestelsel van 's Raads verordening 804/68 en 985/68, en wel met name in het bestek van de steunverlening wegens particuliere opslag, de redenen kunnen worden afgelezen welke de invoeging van artikel 29, laatste alinea, van verordening 685/69 rechtvaardigden;

38 dat derhalve dient te worden geantwoord dat bij onderzoek naar de derde vraag niet is gebleken van feiten of omstandigheden welke aan de rechtsgeldigheid van verordening 2517/74 van de Commissie afbreuk doen;

39 dat zulk een beantwoording medebrengt dat de vierde vraag niet meer behoeft te worden onderzocht;

Ten aanzien van de kosten

40 Overwegende dat de kosten, door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen aan het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking komen;

41 dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een voor de nationale rechter gerezen incident is te beschouwen, zodat deze laatste over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE (Eerste Kamer),

rechtdoende op de vragen, door de High Court of Ireland bij beschikking van 13 juli 1977 gesteld, verklaart voor recht:

1. **'s Raads verordening 2498/74 van 2 oktober 1974 heeft geleid tot verhoging van de aankoopprijs van boter, uitgedrukt in Ierse ponden, en wel zulks krachtens artikel 29 van verordening 685/69 van de Commissie van 14 april 1969, zoals aangevuld bij verordening 2517/74 van de Commissie van 3 oktober 1974.**

2. **Bij onderzoek van de derde vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden welke aan de rechtsgeldigheid van verordening 2517/74 van de Commissie afbreuk kunnen doen.**

3. **Verordening 2517/74 van de Commissie is van toepassing op opslagcontracten, vóór de inwerkingtreding van 's Raads verordening 2498/74 afgesloten voor op die datum, 7 oktober 1974, nog niet volgens de voorschriften uitgeslagen partijen boter.**

Bosco Donner O'Keeffe

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op drieëntwintig februari negentienhonderdachtenzeventig.

De griffier

A. Van Houtte

De president van de Eerste Kamer

G. Bosco